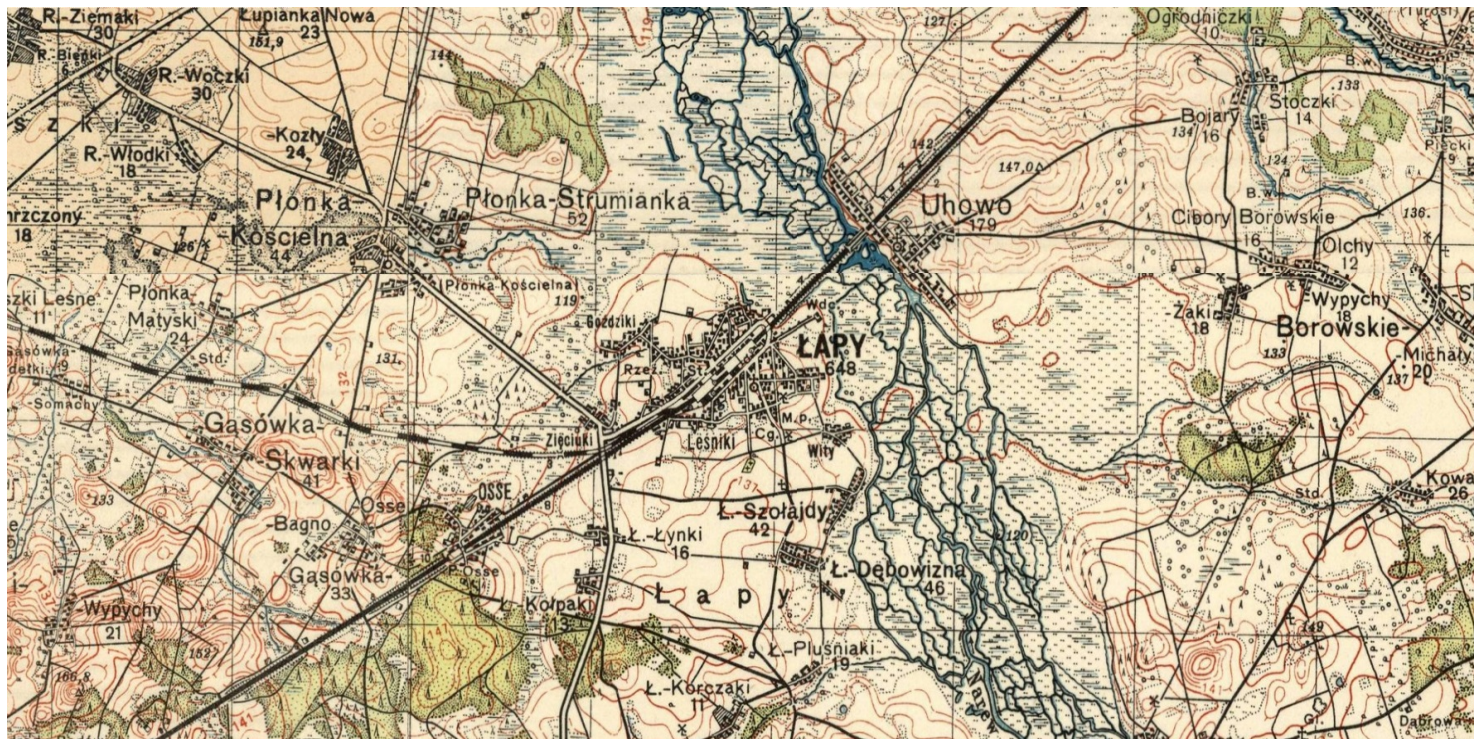

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/aparat-bezpieczenstwa/105090,Burmistrz-Lap-przed-sadem-doraznym-Korpusu-Bezpieczenstwa-Wewnetrznego.html>

ARTYKUŁ

Burmistrz Łap przed sądem doraźnym Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego

OKRES HISTORYCZNY

(1945-1948) Pierwsze lata Polski Ludowej

Autor: PAWEŁ WAŚ 15.01.2024

Jednym ze skazanych przez sąd doraźny KBW na terenie Białostoczczyzny był burmistrz miasta Łapy, wydający fałszywe dokumenty tożsamości dla żołnierzy 5. Brygady Wileńskiej AK.

Na początku lutego 1946 r. utworzono ponadnormatywne składy orzekające w trybie doraźnym, działające pod szyldem sądów okręgowych na terenie ówczesnych województw: białostockiego, lubelskiego, warszawskiego, łódzkiego, poznańskiego, kieleckiego, rzeszowskiego, krakowskiego. Na potrzeby (rozpoczętej 5 lutego) tzw. operacji specjalnej walki z bandytyzmem do Ministerstwa Sprawiedliwości oddelegowano wojskowych sędziów i prokuratorów, rozpatrujących sprawy osób zatrzymanych przez grupy operacyjne wojska oraz Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Składy orzekające skierowano do dyspozycji dowódcy KBW gen. Bolesława Kieniewicza, który zapewnił im środki transportu, ochronę, pomieszczenia oraz wszelkiego rodzaju zaopatrzenie. Faktycznym zwierzchnikiem sędziów i prokuratorów był sowiecki płk Konstanty Lasota – szef Wojskowego Sądu KBW.

Nowo powstałe sądy doraźne (sądy na kółkach, sądy obwoźne, sądy objazdowe itp.) miały dużą autonomię. Cechowało je stosowanie pospiesznej, uproszczonej procedury oraz orzekanie wielu wyroków śmierci, od których nie można było się odwołać. Skazańca mógł ułaskawić jedynie prezydent KRN. Po nadejściu decyzji o nieskorzystaniu z prawa łaski wyrok wykonywano, niekiedy już w dniu procesu. W trakcie swej działalności, od lutego do końca czerwca 1946 r., sądy doraźne KBW rozpatrzyły 331 spraw, w których osądzono 801 osób. Wydano 368 wyroków śmierci, z czego w pięciu przypadkach prezydent Bolesław Bierut przychylił się do prośby o łaskę. Trzem skazańcom udało się zbiec przed egzekucją.

Kluczową rolę w działalności sądów doraźnych KBW odgrywali sędziowie wojskowi. W ramach utrwalania systemu komunistycznego nie mieli oni żadnych skrupułów w masowym orzekaniu kar śmierci. Na miano najbardziej represyjnego zasłużył bez wątpienia kpt. Włodzimierz Ostapowicz. W okresie od 9 lutego do 30 czerwca skład orzekający pod jego przewodnictwem osądził 165 osób, z czego 93 skazał na karę śmierci. Jednym ze skazanych na karę więzienia był burmistrz Łap.

Od Armii Czerwonej do 5. Brygady Wileńskiej

Jan Kaczyński urodził się w 1900 r. w Łapach, jako syn Franciszka i Wiktorii z d. Łapińskiej. W wieku 7 lat podjął naukę w szkole kolejowej w rodzinnym mieście, edukację kończąc w 1913 r. Przez dwa lata pracował u zawiadowcy stacji, a następnie wyjechał do Rosji, gdzie był zatrudniony w fabryce granatów oraz na kolei. W 1919 r. wstąpił w szeregi Armii Czerwonej, do drużyny inżynierskiej. Do Polski powrócił w 1921 r. i w latach 1922–1923 służył w 42 pp w Białymstoku. Po wyjściu z wojska pracował przy robotach ziemnych, a następnie, do 1939 r., jako woźny w Łapach. Podczas okupacji sowieckiej trudnił się dostawą opału. Po zmianie okupanta znalazł zatrudnienie jako ślusarz w warsztatach kolejowych. W 1945 r. został burmistrzem Łap, był członkiem PPR.

W czerwcu 1945 r. Kaczyński wraz z mieszkańcem Łap Józefem Kolasiewiczem „Oskarem” udali się furmanką

w rejon wsi Racibory, gdzie spotkali się z por. Marianem Plucińskim „Mścistawem”, dowódcą 4. szwadronu oraz ppor. Romualdem Rajsem „Bury”, dowódcą 2. Szwadronu 5. Brygady Wileńskiej. Po złożeniu przysięgi Kaczyński otrzymał ps. „Stary”. Korzystając z wiedzy posiadanej dzięki sprawowanej funkcji, informował o działaniach wojska i komunistycznych grup operacyjnych pacyfikujących Białostoczczyznę. Ponadto zgodził się na wydawanie fałszywych dokumentów tożsamości dla członków oddziału. Po otrzymaniu fotografii fałszywe karty zameldowania przygotował m.in. dla wachm. Jerzego Lejkowskiego „Szpagata”, wachm. Leona Smoleńskiego „Zeusa”, ppor. Zdzisława Badochy „Żelaznego”. Po rozwiązaniu 5. Wileńskiej Brygady „Stary” współpracował z kpt „Bury”, który stanął na czele 3. Wileńskiej Brygady NZW.

Karta Jerzego Lejkowskiego

Karta Leona Smoleńskiego

Karta Zdzisława Badochy

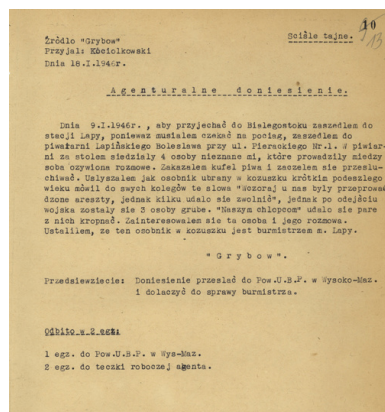
W rękach UB

Aresztowanie burmistrza Łap nastąpiło 13 stycznia 1946 r., po czym rozpoczęło się śledztwo, prowadzone przez funkcjonariuszy Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Wysokiem Mazowieckiem oraz Wydz. III Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku.

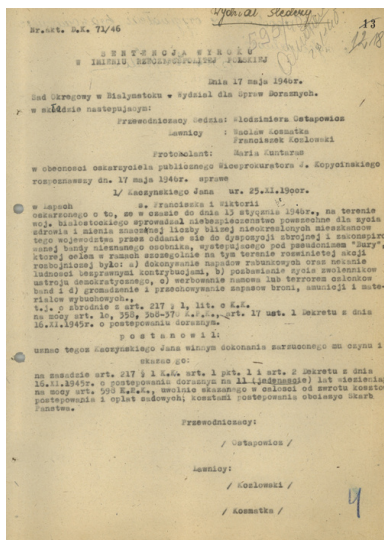
W trakcie przesłuchań Kaczyński przyznał się do stawianych mu zarzutów, choć początkowo podkreślał, że podjął współpracę pod przymusem. Donos w jego sprawie złożył m.in. agent „Grybow”. Akt oskarżenia przeciwko Janowi Kaczyńskiemu sporządzono 10 maja 1946 r. w Białymstoku. Wiceprokurator Wydziału dla Spraw Doraźnych Jerzy Kopyciński oskarżył go m.in. o to że:

„(...) w czasie do dnia 13 stycznia 1946 r. na terenie województwa białostockiego sprowadzał niebezpieczeństwo powszechne dla życia, zdrowia i mienia znacznej liczby bliżej nieokreślonych mieszkańców tego województwa, przez oddanie się do dyspozycji zbrojnej i zakonspirowanej bandy”,

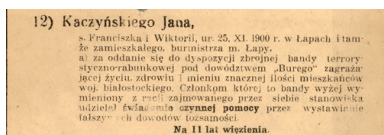
to jest o czyn z art. 217 par. 1 c kk z 1932 r., wnosząc o rozpoznanie sprawy przed sądem okręgowym w postępowaniu doraźnym. Wśród dowodów rzeczowych znalazły się fałszywe dokumenty.

Doniesienie Grybowa

Wyrok

Wyciąg z obwieszczenia

Proces

Rozprawa odbyła się w dniu 17 maja 1946 r. przed sądem doraźnym KBW występującym pod szyldem Sądu Okręgowego w Białymstoku Wydział dla Spraw Doraźnych. Skład sądu stanowili: Włodzimierz Ostapowicz – przewodniczący, Waclaw Kosmatka i Franciszek Kozłowski – ławnicy, przy udziale wiceprokuratora Jerzego Kopycińskiego. W trakcie rozprawy odczytano opinię Wydziału do Walki z Bandytyzmem WUBP w Białymstoku na temat oddziału „Burego” oraz protokół przesłuchania świadka Ireny Wojciechowskiej. Na mocy wyroku ogłoszonego tego samego dnia Jan Kaczyński został uznany za winnego dokonania zarzucanego mu czynu i skazany na zasadzie art. 217 par 1 kk, art. 1 pkt. 1 i art. 2 Dekretu z dnia 16.11.1945 r. o postępowaniu doraźnym na karę 11 lat więzienia.

O rozprawie burmistrza Łap nie wspomniano w dzienniku „Jedność Narodowa”, wydawanym przez Wojewódzki Urząd Informacji i Propagandy w Białymstoku, który podawał większość nazwisk skazanych przez sąd KBW. Nazwisko Kaczyńskiego znalazło się jednak na zbiorczym ogłoszeniu o skazanych przez Wydział dla Spraw Doraźnych Sądu Okręgowego w Białymstoku w maju i czerwcu 1946 r., zawierającym dane 40 osób skazanych na karę śmierci oraz 25 skazanych na więzienie.

* * *

Były burmistrz Łap wyrok odbywał w więzieniach w Białymstoku, Wronkach, Nowogardzie, Jaworznie i Wiśniczu Nowym. Na mocy amnestii został on zmniejszony do 4 lat i 7 miesięcy pozbawienia wolności. Na wolność wyszedł 17 września 1953 r., po odbyciu całości zasądzonej kary. Zmarł 1 stycznia 1970 r.

COFNIJ SIĘ